

ARBITRAJUL AD-HOC

Lilia GRIBINCEA,*doctor în drept, conferențiar universitar,
arbitru (USM)*

După cum cunoaștem, arbitrajul comercial internațional poate fi instituționalizat și *ad-hoc*. Practica relațiilor comerciale internaționale demonstrează că majoritatea litigiilor în comerțul internațional sunt încredințate spre soluționare instituțiilor permanente de arbitraj.

De-a lungul anilor, arbitrajul comercial internațional a cunoscut o evoluție spectaculoasă. Importanța și eficiența arbitrajului comercial internațional au fost recunoscute atât de organisme internaționale, de doctrinari, cât și de comercianții din întreaga lume, care transmit litigiile ce apar din contractele comerciale internaționale spre soluționare unei instanțe de arbitraj.

Conform Convenției Europene de arbitraj comercial internațional, adoptată la Geneva la 21.04.1961 (în continuare – Convenția de la Geneva)¹, prin arbitraj se înțelege soluționarea litigiilor nu numai de către arbitri numiți pentru cazuri determinate (arbitraj *ad-hoc*), dar și de către instituții permanente de arbitraj.

Unii autori² definesc arbitrajul comercial internațional ca fiind mijlocul prin care un litigiu sau mai multe litigii ce vor apărea în viitor pot fi soluționate definitiv de o persoană neinteresată și nonguvernamentală.

Alți autori³ definesc arbitrajul comercial internațional ca fiind o instituție juridică pentru soluționarea litigiilor ce apar în cadrul relațiilor comerciale internaționale de către persoane investite cu această sarcină chiar de către părțile contractante aflate în litigiu.

Sunt evidențiate⁴ următoarele două elemente definitorii ale arbitrajului: arbitrajul are o origine contractuală, iar funcția arbitrajului este una jurisdicțională. În general, convenția de arbitraj constituie baza pentru soluționarea unui litigiu pe calea arbitrajului. Convenția de arbitraj poate fi exprimată sub forma unei clauze compromisorii, inserate într-un contract, sau sub forma unui compromis.

Convenția de la Geneva definește⁵ convenția de arbitraj fie o clauză compromisorie înscrisă într-un contract, fie un compromis, contractul sau compromisul fiind semnate de părți sau conținute într-un schimb de scrisori, de telegrame sau de comunicări prin telex și, în raporturile dintre țări ale căror legi nu impun forma scrisă pentru convenția de arbitraj, orice convenție încheiată în formele permise de aceste legi.

Legea Model UNCITRAL privind arbitrajul comercial internațional din 1985, așa cum a fost modificată prin Rezoluția 61/33 din 4.12.2006, definește⁶ convenția de arbitraj ca fiind acordul prin care părțile supun arbitrajului toate litigiile sau anumite litigii care au apărut sau care ar putea să apară între ele cu

privire la un raport juridic determinat, contractual sau necontractual. O definiție similară întâlnim și în Legea nr.24-XVI din 22.02.2008⁷.

Atât Convenția de la Geneva⁸, cât și Convenția pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine adoptată la New York la 10.06.1958⁹ (în continuare – Convenția de la New York), precum și legislațiile naționale ale statelor consacră și arbitrajul *ad-hoc*, și arbitrajul instituționalizat.

Astfel, conform Convenției de la Geneva¹⁰, părțile la o convenție de arbitraj sunt libere să prevadă:

a) că litigiile lor vor fi supuse unei instituții permanente de arbitraj; în acest caz, arbitrajul se va desfășura în conformitate cu Regulamentul instituției desemnate, sau

b) că litigiile lor vor fi supuse unei proceduri arbitrale *ad-hoc*; în acest caz, părțile vor avea în special facultatea:

i) de a desemna arbitrii sau de a stabili modalitățile potrivit cărora vor fi desemnați arbitrii în caz de litigiu;

ii) de a determina locul arbitrajului;

iii) de a fixa regulile de procedură pe care le vor urma arbitrii.

Conform Legii Republicii Moldova cu privire la arbitrajul comercial internațional nr.24-XVI din 22.02.2008¹¹ (în continuare – Legea nr.23-XVI din 22.02.2008), arbitrajul constituie o cale alternativă de soluționare a litigiilor atât de către arbitri numiți pentru fiecare caz aparte (arbitraj *ad-hoc*), cât și de către instituții permanente de arbitraj.

În Republica Moldova, conform Legii nr.23-XVI din 22.02.2008¹², arbitrajul instituționalizat poate fi ca organ permanent pe lângă camere de comerț, burse, uniuni, asociații sau alte organizații, unde funcționează în baza unor regulamente adoptate de acestea, faptul instituționalizării urmând să fie comunicat Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Nu pot fi create arbitraje pe lângă autoritățile administrației publice centrale și locale.

Potrivit Convenției de la New York¹³, prin sentințe arbitrale se înțeleg nu numai sentințele date de către arbitri numiți pentru cazuri determinate, dar și acelea care sunt date de către organe de arbitraj permanente cărora părțile li s-au supus.

Arbitrajul comercial internațional *ad-hoc* este caracterizat¹⁴ drept modalitatea tradițională, fiind organizat de părți și funcționând în vederea soluționării unui litigiu determinat, existența lui încetând odată cu pronunțarea hotărârii.

*Printre avantajele arbitrajului ad-hoc pot fi menționate următoarele*¹⁵:

➤ arbitrajul *ad-hoc* poate fi adaptat, conform voinței părților și circumstanțelor particulare ale litigiului;

➤ flexibilitatea acestui gen de arbitraj îl face adaptabil și pentru soluționarea unor litigii în care una dintre părți este un stat. Importante litigii apărute în legătură cu concesiuni petroliere, naționalizări etc. au fost soluționate în arbitraje *ad-hoc*;

➤ în arbitrajul *ad-hoc*, fiecare tribunal este complet izolat și dă explicații doar părților, hotărârea fiind supusă totuși controlului judiciar;

➤ gradul de confidențialitate este sporit, de aceea el are și va avea un rol sporit în materie internațională. În acest sens, unii autori sunt de altă părere¹⁶, susținând că viitorul arbitrajului constă în instituționalizarea lui și că asistăm la declinul arbitrajului *ad-hoc*, redus la rolul de rudă săracă, alături de arbitrajul instituționalizat;

➤ contractul de arbitraj este negociabil între părți și arbitri în privința onorariilor arbitrilor, răspunderii acestora etc.

În literatura de specialitate¹⁷, se menționează că beneficiul flexibilității arbitrajului *ad-hoc* poate să fie evidențiat totuși în cazul arbitrajului *ad-hoc*, numai în situația în care părțile și avocații care le reprezintă cooperează în scopul organizării arbitrajului și dispun de cunoștințe juridice aprofundate. În caz contrar, manevrele dilatorii ale pârâtului pot să afecteze constituirea tribunalului arbitral și desfășurarea corespunzătoare a arbitrajului.

Convenția de la Geneva¹⁸ conține prevederi și pentru situația în care una dintre părți se eschivează de la desemnarea arbitrului. Astfel, potrivit reglementării, dacă părțile au înțeles să supună reglementarea litigiilor lor unui arbitraj *ad-hoc* și dacă într-un termen de 30 de zile de la data notificării cererii de arbitraj de către pârât, una dintre părți nu și-a desemnat arbitrul său, acesta va fi desemnat, dacă nu există înțelegere contrară, la cererea celeilalte părți, de către președintele Camerei de Comerț competente a țării în care partea în culpă are, în momentul introducerii cererii de arbitraj, reședința sa obișnuită sau sediul. În lipsa unui acord între părți asupra desemnării arbitrului unic sau în lipsa acordului între arbitri asupra măsurilor de luat, reclamantul va putea să se adreseze, pentru luarea acestor măsuri, dacă părțile au hotărât locul arbitrajului, la alegerea sa, fie președintelui Camerei de Comerț competente a țării unde se află locul ales de părți, fie președintelui Camerei de Comerț competente a țării în care pârâtul își are, în momentul introducerii cererii de arbitraj, reședința sa obișnuită sau sediul său; dacă părțile nu s-au înțeles asupra locului arbitrajului, reclamantul se va putea adresa, la alegerea sa, fie președintelui Camerei de Comerț competente

a țării în care pârâtul își are, în momentul introducerii cererii de arbitraj, reședința sa obișnuită sau sediul său, fie Comitetului Special a cărui compunere și modalitate de funcționare sunt determinate prin anexa la Convenție. Dacă reclamantul nu-și exercită aceste drepturi, ele vor putea fi exercitate de către pârât sau de către arbitri.

Arbitrajul *ad-hoc* nu se desfășoară sub auspiciile sau supravegherea unei instituții de arbitraj. O convenție de arbitraj privind soluționarea litigiului de către un arbitraj *ad-hoc* va conține numele arbitrului/arbitrilor care va/vor soluționa eventualele litigii sau vor fi stabilite modalitățile potrivit cărora vor fi desemnați arbitrii în caz de litigiu, iar părțile, în majoritatea cazurilor, vor selecta un set preexistent de reguli de procedură după care se va desfășura arbitrajul *ad-hoc*.

Deși arbitrajul *ad-hoc* este mai flexibil și mai puțin costisitor, practicienii cei mai experimentați din întreaga lume preferă caracterul structurat și previzibil al arbitrajului instituționalizat, precum și beneficiile regulilor de procedură ale curților permanente de arbitraj.

Subliniind evoluția arbitrajului instituționalizat în ultimele decenii, unii autori au menționat¹⁹ că practica demonstrează o evoluție, care nu este în armonie cu principiul proclamat, după care voința părților este temelia oricărui arbitraj. Alegerea directă de către părți a arbitrilor și a procedurii devine tot mai rară, pentru că peste tot în lume au fost create și se dezvoltă centre permanente de arbitraj care administrează imensa majoritate a arbitrajelor, iar avantajul arbitrajului *ad-hoc* ținând de încrederea personală pe care părțile o au în arbitrii pe care i-au ales în mod direct dispăre, apărând, în același timp, riscurile unei administrări anonime și greoaie a jurisdicției private care este arbitrajul.

Cu respect pentru autorii citați, considerăm că și în cazul arbitrajului instituționalizat părțile în litigiu sunt în drept să desemneze arbitrii din lista curții de arbitraj comercial internațional la care urmează să fie soluționat litigiul, iar regulile de procedură arbitrală ale curților de arbitraj prevăd dreptul părților în litigiu de a stabili regulile de procedură pe care le vor urma arbitrii, locul desfășurării arbitrajului, limba în care se va desfășura procedura arbitrală. Regulamentele unor curți de arbitraj comercial internațional prevăd că părțile, în anumite condiții, pot desemna în calitate de arbitri și persoane care nu sunt incluse în lista arbitrilor.

Arbitrajul instituționalizat este, din perspectivă cronologică, copilul arbitrajului *ad-hoc*, dar odată cu apariția sa se poate vorbi de o profesionalizare a arbitrajului și a arbitrilor. Și totuși arbitrajul instituțional nu se va putea substitui arbitrajului *ad-hoc* pentru că, așa cum s-a arătat²⁰, dacă există colaborarea, diferența dintre un arbitraj *ad-hoc* și un arbitraj instituțional

este la fel ca și diferența dintre un costum făcut la comandă și un costum cumpărat gata.

După cum menționează unii autori²¹, caracterul permanent al arbitrajului nu suprimă caracterul temporar al tribunalului arbitral, el fiind format, cu ajutorul structurilor administrative permanente, numai pentru soluționarea unui anumit litigiu. De aceea se spune că orice arbitraj este în realitate un arbitraj *ad-hoc*. Trebuie reținut, totodată²², că o asemenea instituție arbitrală nu soluționează ea însăși litigiul, această atribuție revenind exclusiv tribunalului arbitral. Ea se limitează la organizarea sau administrarea arbitrajului din împuternicirea părților și potrivit voinței lor. Așa fiind, întocmai ca și arbitrajul *ad-hoc*, arbitrajul instituțional este un arbitraj voluntar, nu obligatoriu.

De exemplu, Regulile de Arbitraj ale Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera Internațională de la Paris, în vigoare de la 1.01.2012²³ dispun²⁴: Curtea nu soluționează ea însăși litigiul, dar numai administrează procesul soluționării litigiului de către tribunalul arbitral în conformitate cu prevederile Regulilor de Arbitraj. Și Regulile de Procedură Arbitrală ale Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României²⁵ prevăd²⁶: Curtea de Arbitraj organizează și administrează soluționarea litigiilor interne și internaționale, pe calea arbitrajului instituționalizat sau *ad-hoc*, dacă părțile au încheiat, în acest sens, o convenție arbitrală scrisă și solicită acest lucru în mod expres.

În concluzie, ținem să precizăm că, indiferent dacă este un arbitraj *ad-hoc* sau instituțional, acesta fiind convențional prin origine, se bazează pe convenția de arbitraj încheiată între părți. Recomandăm părților să recurgă la soluționarea litigiilor de către arbitraje *ad-hoc* doar atunci când sunt gata să coopereze pentru soluționarea litigiului și să desemneze în calitate de arbitri persoane competente, în care au încredere și care cunosc prevederile convențiilor internaționale pertinente, regulile de procedură arbitrală, conținutul hotărârii arbitrale, astfel încât să nu existe dificultăți la executarea hotărârii arbitrale și să nu existe temei pentru anularea acesteia.

Note:

¹ Art.1 pct.2) lit.b).

² Hiramoto, *International Tax and Business Law, a Path to Resources on International Commercial Arbitration*, New York, 1986, p.297.

³ Popescu T.R., *op. cit.*, 1983, p.352-353.

⁴ Deleanu Ion și Deleanu Sergiu, *Arbitrajul intern și internațional*, Rosetti, București, 2005, p.9.

⁵ Art.I pct.2) lit.a).

⁶ Art.7.

⁷ Art.7 alin.(1).

⁸ Art.I pct.2), lit.b).

⁹ http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/XXII_1_e.pdf, accesat la 7.05.2014.

¹⁰ Art.IV pct.1).

¹¹ Art.2 alin.(1).

¹² Art.6 alin.(2).

¹³ Art.I alin.(2).

¹⁴ Homotescu Gabriel, *Litigii patrimoniale. Soluționarea pe calea arbitrajului*, Lumina Lex, București, 1999, p.28.

¹⁵ Roș Viorel, *Arbitrajul comercial internațional*, Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000, p.40.

¹⁶ Băcanu Ion, *Renașterea arbitrajului ad-hoc // Dreptul*, 1991, nr.9, p.12.

¹⁷ Deleanu Ion și Deleanu Sergiu, *op. cit.*, p.331.

¹⁸ Art.IV pct.2) și pct.3).

¹⁹ Fouchard Philippe, Gaillard Emmanuel et Goldman Berthold, *Traité de L'arbitrage commercial international*, Editions Litec, 1996, p.36.

²⁰ Redfern A., Hunter M., Smith M., et Robine E., *Droit et pratique de l'arbitrage commercial international*, Paris, 1994, p.46.

²¹ Babiuc Victor, *Dreptul comerțului internațional: Note de curs*, Atlas Lex, București, 1994, p.176.

²² Băcanu Ion, *Noua reglementare a arbitrajului în Codul de procedură civilă roman // Dreptul*, 1994, nr.1, București, 1994, p.14.

²³ <http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration>, accesat la 26.03.2014.

²⁴ Art.1 pct.2).

²⁵ Publicate în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr.184/2 din 2.04.2013.

²⁶ Art.4 alin.(1).